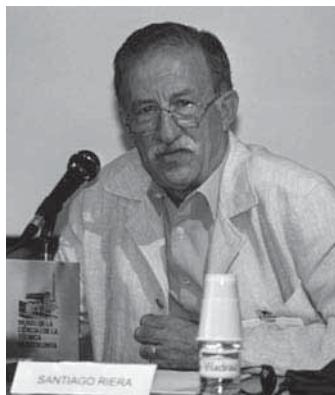

INTRODUCCIÓ

En homenatge a en Santiago Riera i Tuèbols

Jordi Casassas Ymbert

Conec en Santiago Riera des de principis dels anys vuitanta del segle passat, això vol dir, durant una part considerable de les nostres respectives carreres professionals. Però no vull centrar aquestes paraules introductòries en el corrent de simpatia —tot em fa pensar que mútua— que de vell antuvi ja em va apropar a ell.

Durant aquests anys, i cosa no sempre habitual en una professió feta d'individualismes, junts hem emprès (i no sempre amb l'èxit desitjat, convé dir-ho) empreses de tota mena: editorials, comissariat conjunt d'exposicions, cicles de conferències, cursos, intervenció institucional, promoció professional, dinamització del departament, etc. Es tracta de la feina que acompanya l'exercici individual de la professió, en què alegries i desenganys et van ensenyant força coses de la vida, mentre et brinden l'ocasió i el privilegi del contacte amb persones bones i interessants.

Alguns dels companys que han volgut o han pogut col·laborar en aquest número d'homenatge poden donar fe de l'anterior etapa professional d'en Santiago Riera. Es tracta, precisament, d'un llarg període en què es concreten les seves preocupacions professionals inicials. Jo no puc referir-m'hi, però sí que ho haig de citar per poder presentar al lector d'aquests treballs allò que em sembla essencial del significat de la seva trajectòria com a historiador i allò que la seva personalitat científicotècnica ha aportat a la nostra àrea de coneixement.

En Santiago Riera és, o potser seria millor dir va ser (entre 1965 i 1980, perquè ara ja no practica), un enginyer industrial. Però es tracta d'un enginyer que va voler ser historiador; i això no pas com una afecció enriquidora sinó absolutament complementària (com passa sovint amb molts professionals liberals). Ell ho va portar a l'extrem, fins al punt de donar un tomb total a la seva carrera professional: no només estudiant una carrera nova, sinó arribant a esdevenir professor universitari de la nova disciplina, la història en la seva especialitat d'Història Contemporània.

No vull pensar en el cost personal d'un canvi d'aquesta magnitud; segur que la seva decisió va despertar més d'una incomprensió i això sempre són pedres que s'han de carretejar al damunt tot solet. Però, al capdavant, en Santiago ha generat un interessant i poc habitual camp d'intersecció, no tant entre disciplines com entre diferents sensibilitats, fet que s'ha deixat sentir en la pràctica de la seva subespecialització en la Història de la Ciència i de la Tècnica. Aquest compromís l'ha portat fins a les darreres conseqüències, fins al punt que ha estat president de la Societat Catalana d'Estudis Històrics i membre de la Societat Catalana d'Història de la Ciència, de la Societat Catalana de Tecnologia i de la Sociedad Española de Historia de la Ciencia.

El nostre Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona, durant força anys ha pogut gaudir d'un professor (un docent, un investigador, un impulsor d'iniciatives, un director de tesis, etc.) que ha ensenyat Història de la Ciència i de la Tècnica gaudint d'una sòlida formació en aquests camps. En Riera sap, millor que ningú, el preu que ha hagut de pagar per aquesta intromissió agosarada. Totes les «tribus» s'acostumen a protegir dels intrusos; i a la Universitat és força difícil que es reconegui els perfils poc convencionals.

Això no ha desanimat en Santiago; potser sí que l'ha fet més cautelós i escèptic. Tot amb tot, i malgrat que es tracti d'una confirmació extrauniversitària, fa un parell d'anys se li ha reconegut la seva trajectòria com a historiador amb el seu nomenament com a membre de l'Institut d'Estudis Catalans, en la seva Secció Històrico-Arqueològica.

Però, a parer meu, allò que millor acaba de significar la trajectòria i l'empenta del nostre homenatjat va més enllà dels càrrecs i dels encàrrecs, de la pràctica d'un historiador amb formació inicial d'enginyer industrial. En Santiago Riera no ha afluixat en cap moment i demostra que la tensió interior que el va portar cap a la història no va ser la febrada d'un moment. Completant el perfil de l'historiador, ens trobem al davant d'un intel·lectual i d'un ciutadà perfectament compromès amb la cultura i el medi que l'envolten: per a mi, els atributs que acaben de conformar l'historiador de veritat, poc procliu a la comoditat que representa seguir les modes del moment o de respondre a l'afalac del poder (per minso que acostumi a ser en les nostres latituds).

En alguna ocasió, després d'algunencontre amb en Santiago, m'ha fet la impressió d'haver estat al davant d'un intel·lectual romàntic, de l'heroi solitari fermament convençut del valor de la ciència i la paraula per combatre qualsevulla tirania, per domèstica que aquesta sigui; de l'individu convençut de la necessitat de la passió personal en l'exercici de la professió (i de la vida); de l'existència de la responsabilitat personal (en definitiva, del compromís) i del fet que, en un hipotètic balanç final, s'haurien d'acabar imposant la raó, la veritat i la bondat.

Ara, al GEHCI hem cregut que era just publicar un número de la nostra revista en homenatge al company i amic, el professor Santiago Riera. I per fer-ho, hem convocat una sèrie d'amics i col·laboradors seus perquè ens acompanyin en aquesta mena de recordatori —sempre parcial i limitat (les nostres excuses als qui no hi són i no per manca de voluntat seva)—, un testimoniatge de l'empremta intel·lectual i professional que en Riera ha anat deixant darrere seu amb el pas dels anys.